

– модифікацію діючого механізму державних запозичень через банківську систему та на фінансовому ринку, який містить суттєву спекулятивну складову. Вільні кошти населення напряму спрямовуватимуться з рахунків громадян до бюджету на умовах кредитування.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що на протязі часового горизонту у 10 – 15 років система суспільних фінансів, як і загалом фінансова система у розвинутих державах зазнає кардинальних трансформацій. Це вимагає застосування перспективного наукового аналізу, зокрема з позицій фінансової футурології з метою оцінки можливого впливу становлення цифрової економіки та цифрового суспільства на функціонування фінансових інститутів.

Література:

1. Тоффлер Е. Третя Хвиля. К.: Вид. дім «Всесвіт», 2000. 480 с.
2. Шваб К. Четверта промислова революція. Формуючи четверту промислову революцію. Харків: «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 416 с.
3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки / Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#n13> (дата звернення: 09.11.2019 р.).

Джала Христина Володимирівна
студентка групи ФФ-32

Тернопільського національного економічного університету

Квасниця Оксана Василівна

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: СУТЬ ТА ФУНКЦІЇ

Закріпивши право територіальної громади безпосередньо здійснювати місцеве самоврядування, Конституція України [1] і Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] в такий спосіб підвищили роль і значення різноманітних форм прямого волевиявлення територіальних громад з метою вирішення або участі у вирішенні питань, віднесених до відання місцевого самоврядування, включаючи й ті з них,

що пов'язані з охороною навколишнього природного середовища, використанням природних ресурсів, утвердженням екологічної безпеки.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] до екологічної компетенції сільських, селищних, міських рад віднесено вирішення таких питань, як:

- затвердження цільових місцевих екологічних програм;
- затвердження місцевого бюджету, внесення змін до нього, у тому числі на природоохоронні заходи;
- встановлення місцевих податків і зборів, у тому числі екологічних, та розмірів їх ставок у межах, визначених законом;
- нагромадження позабюджетних цільових, у тому числі екологічних, коштів; затвердження положень про ці кошти;
- прийняття рішень про надання місцевих позик, у тому числі екологічних;
- прийняття рішень про надання пільг відповідно до чинного законодавства, у тому числі екологічного, щодо місцевих податків і зборів;
- затвердження відповідно до законодавства ставок земельного податку, розмірів плати за користування природними ресурсами, що перебувають у власності відповідних територіальних громад;
- вирішення згідно із законодавством питань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення, а також про скасування цього дозволу;
- прийняття рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, які підлягають особливій охороні;
- внесення пропозицій до відповідних державних органів щодо оголошення природних та інших об'єктів, які мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками природи, історії або культури, що охороняються законом;
- надання відповідно до законодавства дозволу на розміщення на території села, селища, міста нових об'єктів, сфера екологічного впливу діяльності яких згідно з чинними нормативами охоплює відповідну територію.

Слід зазначити, що в літературі, немає єдиного підходу до визначення сутності екологічної відповідальності. Екологічна відповідальність по-різному інтерпретується представниками економічних

напрямів. Згідно класичного підходу, екологічна відповідальність виникла під дією екологічного законодавства: щоб уникнути санкцій, підприємства змушені були переглянути свою екологічну політику і вжити заходів для зменшення негативного впливу своєї діяльності на навколишнє середовище. Згідно неокласичного підходу, екологічна відповідальність є наслідком не лише нормативно-правових обмежень, а й моральної відповідальності виробників за заподіяння шкоди природі [3].

Концепція сталого розвитку є органічним синтезом класичних та неокласичних підходів. Вона поєднує у собі обмеження, встановлені екологічним законодавством, та моральні зобов'язання представників бізнесу. Згідно цієї концепції, екологічна відповідальність перестає бути чимось примусовим, вона перетворюється на внутрішні правила ведення бізнесу. Проте, зазначимо, що дотримання компанією принципів екологічної відповідальності не завжди відбувається лише з метою збереження навколишнього середовища, в цьому є і певна фінансова вигода.

Екологічна відповідальність згідно з Директивою 2004/35/ЄС – це зобов'язання оператора вжити заходи щодо запобігання настанню екологічної шкоди чи ліквідації наслідків екологічної шкоди для відновлення природних ресурсів до вихідного стану, що існував до її заподіяння, та покриття ним витрат на проведені заходи. Відновлення стану природних ресурсів здійснює особа, що заподіяла екологічну шкоду, у рамках конкретного плану ліквідації наслідків такої шкоди [4, с. 7].

Огородник В.В. під концепцією екологічної відповідальності розуміє діяльність як кожного окремого громадянина, так і бізнес-структур, яка приносить користь навколишньому природному середовищу (або зменшує негативний вплив на навколишнє середовище). Крім того, дана діяльність не обмежується тільки визначеними законом та обов'язковими до виконання заходами [5, с. 612].

Екологічна відповідальність – це свідомо добровільна участь бізнесу у різноманітних заходах, направлених на попередження та мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище; раціональне природокористування; економію сировинних та енергетичних ресурсів у процесі господарської діяльності; залучення відходів у господарський обіг; запобігання аварійних і надзвичайних ситуацій; підтримку заходів з охорони здоров'я; збереження культурно-історичної спадщини, біорізноманіття та природних територій, які потребують особливої охорони; збереження зникаючих біологічних видів тощо [6, с. 159].

Ми вважаємо, що під екологічною відповідальністю територіальних громад слід розуміти діяльність громади, щодо зменшення екологічних ризиків, виявлення екологічних правопорушень і притягнення винних осіб до відповідальності, у відповідності до делегованих чинним законодавством повноважень, що сприятиме зменшенню кількості екологічних правопорушень та покращенню екологічної ситуації в територіальних громадах та державі в цілому.

Суть екологічної відповідальності виявляється через основні функції: компенсаційну, превентивну, стимулюючу, бюджетну та культурно-просвітницьку, і полягає в збереженні сталого балансу економічних та екологічних інтересів у процесі господарської діяльності на базі попередження, скорочення та відновлення втрат у природному середовищі [7].

Компенсаційна функція спрямована на кількісну оцінку еколого-економічного збитку від діяльності та відповідного відновлення (компенсування) майнових та інших втрат (відтворення асиміляційного та рекреаційного потенціалів території тощо).

Превентивна функція передбачає моніторинг і контроль екологічної ситуації на території господарювання, аналіз і прогноз її динаміки, організації запобіжних заходів з оптимізації потенційних ризиків у формі природоохоронної діяльності, екологічного страхування, виконання екологічно орієнтованих НДДКР та ін.

Функція стимулювання означає залучення правових, фінансово-економічних, інформаційних та інших важелів у сфері охорони довкілля, а також підвищення попиту на кращі доступні технології та екологічні інновації. Бюджетна функція витікає із сутності соціальної відповідальності бізнесу: здійснюючи на практиці екологічно значимі інвестиції за рахунок власних коштів, бізнес «розвантажує» таким чином бюджети всіх рівнів, прямо або опосередковано бере участь в реалізації національних проектів, зміцнюючи тим самим позиції держави і підвищуючи рівень довіри до влади з боку суспільства. Культурно-просвітницька функція пов'язана із освоєнням нової парадигми управління, яка передбачає активну участь бізнесу у формуванні високого рівня корпоративної культури, вплив на споживацьку поведінку з урахуванням екологічних, енергетичних та кліматичних чинників.

Важливим напрямом побудови ринкової економіки є фінансове стимулювання підвищення соціально-економічної відповідальності бізнесу, територіальних громад та домогосподарств до побудови «зеленої»

економіки. Насамперед це проявляється під час реалізації заходів, передбачених у рамках державно-приватного партнерства. Визначення цього партнерства саме як державно-приватного, на думку І.В. Запатріної, не враховує той факт, що у місцевої влади наявні самостійні, відмінні від інтересів центральних органів влади, погляди на реалізацію інфраструктурних проектів. Тому доцільнішим є використання терміну публічно-приватне партнерство [8, с. 95]. Передусім це стосується співпраці об'єднаних територіальних громад (ОТГ) з бізнесом щодо вирішення кліматичних проблем на місцях. Одним із позитивних аспектів адміністративно-територіальної реформи в Україні стало збільшення фінансових ресурсів ОТГ, які вони можуть спрямовувати на заходи з поліпшення стану довкілля.

Однією з підвалин соціально-ринкової економіки є забезпечення екологічного порядку, що передбачає збереження навколишнього середовища, енергоефективність, використання альтернативних відновлюваних джерел енергії [9, с. 71]. Однак, за влучним зауваженням Дж. Стігліца, сьогодні глобалізація не працює для багатьох бідних людей у світі, а також для великої частини довкілля [10, с. 205]. Виходом із вказаної ситуації міг би стати перерозподіл доходів від заможних верств населення та багатих країн на користь бідних верств та країн, а також на підтримку «зеленої» економіки в світі, але при цьому важливо встановити оптимальну межу такого перерозподілу як у певній країні, так і між країнами.

Значний вклад у вирішення вказаної проблеми вніс Т. Пікетті, який підкреслив, що сучасний перерозподіл у соціальних державах базується насамперед на фінансуванні сукупності фундаментальних соціальних прав, а саме прав на освіту, охорону здоров'я та пенсію [11, с. 486 – 488].

На думку зарубіжних учених [12], сучасний етап розвитку глобалізації та її вплив на природу зумовлює необхідність співпраці національних урядів у питаннях природокористування, та обумовлює необхідність створення міждержавних інституцій для спільного вирішення глобальних екологічних проблем. Такими є Зелений кліматичний Фонд, Глобальний екологічний фонд та ряд інших подібних структур, проблемою яких є фінансове наповнення, оскільки не існує обов'язкових джерел їх фінансування. Мова йде про добровільність здійснення внесків у подібні фонди провідними країнами світу, що сьогодні дуже важко досягти через загострення політичних відносин між ними. Треба також враховувати, що значна частина міжнародної

фінансової допомоги для вирішення кліматичних проблем бідні країни використовують недостатньо ефективно. Багато досліджень свідчать, що до кінцевого споживача доходить 10–20% міжнародної допомоги [13, с. 392]. Тому важливо поставити надання такої допомоги під контроль громадських екологічних організацій, що підвищить зацікавленість розвинутих країн у наданні допомоги.

Підсумовуючи зазначимо, що фінансове стимулювання екологічної відповідальності територіальних громад є важливим напрямком фінансової політики держави в умовах сьогодення. Оскільки незадовільний стан екологічної ситуації впливає як на зростання кількості захворювань населення, так і на стримування економічного розвитку територій, що обумовлює необхідність застосування більш ефективних природоохоронних заходів та збільшення джерел їх фінансування.

Література:

1. Конституція України: чинна редакція зі змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.11.2019 р.).
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0> (дата звернення: 15.11.2019 р.).
3. Desjardins J. Corporate Environmental Responsibility. *Journal of Business Ethics*. 1998. Vol. 17, No 8. P. 825 – 838.
4. Екологічна відповідальність: досвід ЄС та можливості для України. Аналітичний документ. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». 2018. URL: <https://www.rac.org.ua/uploads/content/447/files/webenvironmental-liabilityua2018.pdf> (дата звернення: 15.11.2019 р.).
5. Огородник В. В. Вплив екологічного компонента соціальної відповідальності на економіку України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 7. С. 612 – 616.
6. Шаповал В. М., Коваленко О. А. Функції та елементи соціальної відповідальності сучасних компаній. *Детермінанти сталого розвитку організацій в умовах глобалізації*: зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Дніпропетровськ, 15 – 16 грудня 2014 р.) / відп. ред. В.М.Шаповал. Д.: НГУ, 2015. С.158 – 160.

7. Гасий В. В., Потравный И. М. Экологическая ответственность бизнеса как элемент государственно-частного партнерства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. №3. Т.1. DOI: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/183>.

8. Запатрина И. В. Перспективы использования механизмов публично-частного партнерства для развития инфраструктуры в Украине. *Демографія та соціальна економіка*. 2012. № 1. С. 94–102. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2012.01.094>.

Діжак Наталія Зіновіївна
адміністратор відділу надання
адміністративних послуг Золочівської РДА
Коробчук Олег Анатолійович
начальник відділу «Центр надання
адміністративних послуг» Чемеровецької селищної ради

ОПТИМІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

В цілому сучасна стратегія модернізації адміністративної системи розвитку електронного урядування, яка включає заходи щодо поліпшення якості надання адміністративних послуг, що надаються громадянам, є важливою ланкою загальної політики уряду, спрямованої на вдосконалення державного управління та зміцнення зв'язку з населенням.

Важливим питанням є створення системи менеджменту якості в державних органах влади, оскільки від них багато в чому залежить розвиток даної системи, та її поширення в масштабах країни. З іншої сторони, використання принципів менеджменту якості в державних установах веде, перш за все, до зниження вартості послуг, які надаються, підвищує задоволеність громадян державними послугами, та зацікавленість державних службовців в кінцевому результаті своєї роботи [1, с. 70].

На сучасному етапі розвитку країни вбачається можливим використання консервативного або трансформаційного шляхів для подальшого розвитку електронного урядування. Консервативний шлях має еволюційний характер та суттєво не змінює існуючі принципи та цілі